

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

МІЖВУЗІВСЬКИЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
ДРОГОБИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES

INTERUNIVERSITY COLLECTION OF DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY YOUNG SCIENTISTS RESEARCH PAPERS

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 61. ТОМ 2
ISSUE 61. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 27.04.2023 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 61. Том 2. – 320 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрив І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петренко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Сигник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.

Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2023
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2023

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 6 from 27.04.2023)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya]. – Drohobych : Publishing House „Helvetica”, 2023. – Issue 61. Volume 2. – 320 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Co-Editor, Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andriev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **Marszalek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University); **I. Stashevsk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskyi** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as **Index Copernicus International**.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 No 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

Based on the Order of Ministry of Education and Science of Ukraine No 1290 dated 30.11.2021 (annex 3), the journal is included in the List of professional editions of Ukraine (category “B”) in the area of of Historical Sciences (032 - History and Archeology).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2023
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2023

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ

Юлія КУРДИНА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ: ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА (ЕТАП БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ВТІЛЕННЯ ПРОЕКТУ 1929–34 РР.).....	4
Сюзанна МОТРУК ДІЯЛЬНІСТЬ БРИТАНКИ ФЛОРИ САНДЕС (1876–1956): НА ПЕРЕТИНІ МИНУЛОГО І СУЧАСНОГО.....	12
Роман ОФЩИНСЬКИЙ, Юрій ІСАК ОБРАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ВІД 2014 Р. ДОНИНІ.....	18
Сергій ПИВОВАРОВ ПІДПЛИТОВЕ ПОХОВАННЯ З ЛІТОПИСНОГО ОНУТА (ДО ПРИЧИН ПОЯВИ ТРАДИЦІЇ).....	24
Петро ПРИХОДЬКО ТЕХНОЛОГІЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА ВІКТОРА ЯНУКОВИЧА (2010–2014).....	31
Anatoly SLYUSARENKO, Valentyna KURYLIAK THEOLOGICAL DISCUSSIONS OF THE PIONEERS OF THE SEVENTH-DAY ADVENTIST CHURCH ON THE FOURTH COMMANDMENT (BY THE MATERIALS OF THE PRIMARY SOURCES).....	38

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Кристина ДОНЦОВА-ПУШЕНКО ХОР І. ГАЙДЕНКО «АНГЕЛИ ЗНИЖАЙТЕСЯ» НА ТЕКСТ Г. СКОВОРОДИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ВОКАЛЬНО-ХОРОВИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ.....	47
Максим ЖДАНОВ СПЕЦИФІКА ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОЕМИ-КАНТАТИ «ГАМАЛІЯ» М. СКОРИКА.....	52
Нажет КАРІМ КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАСАДИ КАЛІГРАФІЧНИХ АРКУШІВ ПРАКТИКИ «СІЯ МАШК» XVI–XIX СТОЛІТЬ.....	58
Юлія КАРЧОВА НАРОДНОПІСЕННЕ ВИКОНАВСТВО У ТВОРЧОСТІ МАР'ЯНИ САДОВСЬКОЇ.....	64
Владислав КНЯЗЄВ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАЯНІСТА-АКОРДЕОНІСТА.....	70
Аурелія КОЛЄСНІКОВА, Оксана ПАСЬКО ЕТНІЧНІ ШРИФТИ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ.....	77
Лілія КРАВЧАК ДІАЛОГІЧНА ПОБУДОВА АРТ-ПРОСТОРІВ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ.....	82
Оксана КУПРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ МЕТАМОДЕРНІЗМУ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	88
Наталія ЛИЧКОВСЬКА ІНВАНТНІСТЬ ТВОРЧОСТІ АКТОРА В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ: ДО ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ.....	93
Лі ЧЖИ ДО ПРОБЛЕМИ СИНТЕЗУ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	98

.....
Валентина МАТЮШЕНКО-МАТВІЙЧУК
ДИВОВИЖНІСТЬ ТАЛАНТУ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ГАЛИНИ СУХОРУКОВОЇ У ПРОСТОРІ УКРАЇНСЬКОГО ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
(ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ).....103

Христина НАГОРНЯК, Ірина МАКСИМЛЮК
МИХАЙЛО СТАНКЕВИЧ ЯК НАУКОВИЙ КЕРІВНИК
ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....108

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Катерина КАЛИНИЧ, Алла САЖИНА
МЕТАЖАНРОВА МАТРИЦЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ: ЗЕДІ СМІТ «ПРО КРАСУ».....115

Юлія КАРАЧУН, Вікторія БОЯН
АНГЛОМОВНИЙ ГУМОР ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....123

Юлія КАРАЧУН, Ольга ТРЕТЯК
АНГЛОМОВНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВЛАДИ.....130

Інна КОЗИНЕЦЬ
ВІДОБРАЖЕННЯ ВІЙНИ У МОВІ КРИЗЬ ПРИЗМУ НЕОЛОГІЗМІВ.....135

Наталія КОЛОМІЄЦЬ, Наталя ЯРЕМЕНКО
ЖАНР СОНЕТУ В ЛІРИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ:
ТИПОЛОГІЯ ТА ПОЕТИКА.....141

Оксана КУНЦЬО
ГРАМАТИЧНА МОТИВАЦІЯ: ОГЛЯД КОГНІТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО СИНТАКСИСУ.....146

Наталія ЛЕБЕДСВА, Валентина ТИМКОВА
ПРАГМАЛІНГВІСТИКА: ПРАГМАТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ.....152

Тетяна МАСЛОВА, Людмила ВЛАСЮК
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АЛЮЗІЙ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ.....158

Юлія МАСЛОВА
МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВОРОГА
В ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ163

Лідія НАРІЖНА
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ.....170

Тетяна НАУМОВА, Людмила ПОНОМАРЬОВА
«ТІЛЬКИ ТУТ НЕ ТУЛА!» (МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ОПОЗИЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ
«МОСКОВІЯ – УКРАЇНА» В ПОВІСТІ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО «ХМАРИ».....174

ПЕДАГОГІКА

Lyubov KARPETS, Iryna SOINA
MODERN VISION OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES
USING MULTIMEDIA TECHNOLOGIES.....181

Тетяна КАЧАК, Христина КУЛЬЧАК
ІНФОГРАФІКА ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО
МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....188

Юлія КЛОЧКОВА
ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ЯКОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....196

Катерина КОВАЛЬОВА, Лариса ДУДІКОВА, Алла КОНДРАТЮК
ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....202

Ірина КОЗЛОВСЬКА, Оксана ЧОРНОПИСЬКА, Остап ЗАЯЦЬ
САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЯК ЗАСІБ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ
ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ УКРАЇНИ: КРАЄЗНАВЧИЙ ПІДХІД208

Ірина КОЗУБСЬКА, Інна БОРКОВСЬКА, Інна АНТОНЕНКО ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ БІОІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ.....	215
Алла КРОХМАЛЬ ФОРМУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ПОЗИЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	221
Alina KRUK, Ruslana KULBANSKA, Rymma MONASTYRSKA MIND MAPPING TECHNIQUE IN TEACHING PROFESSIONALLY-ORIENTED FOREIGN LANGUAGES.....	227
Анжела КУЗА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ.....	232
Леся КУШНІР, Інеса ХМЕЛЯР, Оксана ШЕЛЕВЕР EDTECH В ОСВІТІ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....	237
Галина ЛИСАК, Романа СІРЕНКО, Лідія ЧЕРЕДНИК ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНИХ ПРОЦЕСІВ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	244
Любов ЛІКАРЧУК ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	249
Наталія ЛОБАЧ, Марина САЄНКО, Людмила ІСИЧКО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	255
Вікторія ЛУЧКЕВИЧ ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	260
Оксана МАКСИМ'ЮК, Іванна СТРУК СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНОМУ ВИМІРІ.....	265
Ганна МИЦИК РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ЛОГОПЕДИЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	272
Олександр МОЛДОВАН, Олександр ШЕВЧЕНКО РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	279
Алла МОРЕНЦОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ЛІНГВІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	285
Anzhela NIKISHYNA, Zhanna DIDENKO, Iryna MAKSYMOVA THE IMPORTANCE OF POSITIVE REINFORCEMENT IN TODAY'S TEACHING.....	291
Ярослава Падалко, Оксана СЛАБА ЗНАЧЕННЯ МЕДІАОСВІТИ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	295
Антоніна ПАК МІЖКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ.....	300
Оксана ПЛОХОТНЮК ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	306

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-33>**Катерина КОВАЛЬОВА,***orcid.org/0000-0001-7183-2996**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету
(Вінниця, Україна) katrin.viter@gmail.com***Лариса ДУДІКОВА,***orcid.org/0000-0002-5841-0147**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов з курсом латинської мови та медичної термінології
Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова
(Вінниця, Україна) ldudikova@yahoo.com***Алла КОНДРАТЮК,***orcid.org/0000-0001-7104-0171**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов з курсом латинської мови та медичної термінології
Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова
(Вінниця, Україна) allataksimchuk53@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто суть ділової гри як активного способу навчання. Активні методи навчання – це методи, які спонукають студентів до активного мислення та практичної діяльності у процесі ознайомлення з навчальним матеріалом. Дані методи спрямовані на самостійний пошук знань студентами, активізацію їх пізнавальної діяльності, розвиток мислення, формування практичних умінь і навичок. Одним із ефективних шляхів формування комунікативної компетентності за допомогою активізації навчання є метод ділових ігор, що дозволяє безпосередньо включити процес навчання іноземної мови до моделі майбутньої трудової діяльності студентів. Основні інтереси студентів немовного профілю знаходяться саме у сфері їх спеціальності, і вони найчастіше розглядають іноземну мову як засіб розширення своїх ділових контактів, умінь у професійно-трудої сфері. Визначено, що в процесі навчання дуже доцільним є використання групових форм роботи, адже саме цей вид діяльності сприяє розвитку спілкування. Причому студенти з вищим рівнем комунікативної підготовки допомагали своїм колегам, радили як уникнути помилок, корегували відповіді, пропонували альтернативні варіанти розвитку подій. Одна з головних цілей під час здобуття освіти полягає у створенні сприятливих умов навчання, щоб студент відчував свою успішність, що робить продуктивним сам процес її здобуття, а також активізація з метою залучення студентів як головних дійових осіб у навчальному процесі, що суттєво впливає на взаємодію з іншими учасниками цього процесу. Ділова гра створює умови для комплексного використання наявних у студентів знань предмета професійної діяльності, а також сприяє більш повному оволодінню іноземною мовою. Також, змодельовані ситуації в процесі ведення ділової гри готували студентів до аналогічної ситуації у майбутній фаховій діяльності та ще раз підтверджували, що процес формування комунікативної компетентності здійснюється в процесі викладання дисциплін мовного циклів.

Ключові слова: комунікативна компетентність, ділова гра, спілкування, освітня діяльність, аналіз, коментування, студенти.

Katerina KOVALOVA,

orcid.org/0000-0001-7183-2996

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages
Vinnytsia National Agrarian University
(Ukraine, Vinnytsia) katrin.viter@gmail.com*

Larisa DUDIKOVA,

orcid.org/0000-0002-5841-0147

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Foreign Languages
with a Course in Latin and Medical Terminology
Vinnytsia National Medical University named after M.I. Pirogov
(Vinnytsia, Ukraine) ldudikova@yahoo.com*

Alla KONDRATYUK,

orcid.org/0000-0001-7104-0171

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
with a Course in Latin and Medical Terminology
Vinnytsia National Medical University named after M.I. Pirogov
(Vinnytsia, Ukraine) allamaksimchuk53@gmail.com*

USING BUSINESS GAMES IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES

The article examines the essence of a business game as an active way of studying. Active learning methods are methods that encourage students to active thinking and practical activities in the process of familiarizing themselves with educational material. These methods are aimed at students' independent search for knowledge, activation of their cognitive activity, development of thinking, formation of practical skills and abilities. One of the effective ways of forming communicative competence through the activation of learning is the method of business games, which allows you to include the process of learning a foreign language in the model of the future labor activity of students. The main interests of students of a non-linguistic profile are precisely in the field of their specialty, and they most often consider a foreign language as a means of expanding their business contacts and skills in the professional and labor sphere. It was determined that it is very important to use group forms of work in the learning process, because this type of activity contributes to the development of communication. Moreover, students with a higher level of communication training helped their colleagues, advised how to avoid mistakes, corrected answers, and offered alternative options for the development of events.

One of the main goals during education is to create favorable learning conditions so that the student feels himself successful, which makes the process of its acquisition productive, as well as activation with the aim of involving students as the main actors in the educational process, which significantly affects interaction with other participants in this process. Business games create conditions for comprehensive use of students' of existing knowledge of the subject of professional activity, and also contributes to a more complete mastery of a foreign language. Also, simulated situations in the process of conducting a business game prepared students for a similar situation in the future professional activity and once again confirmed that the process of forming communicative competence is carried out in the process of teaching the disciplines of language cycles.

Key words: *communicative competence, business game, communication, educational activity, analysis, commenting, students.*

Постановка проблеми. Комунікативна компетентність є якісною характеристикою особистості спеціаліста, що включає сукупність науково-теоретичних знань та практичних умінь та навичок у сфері здійснення іншомовної професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування іноземною мовою. Вона визначає здатність та готовність суб'єкта професійної діяльності здійснювати професійне спілкування іноземною мовою. Іншомовна комунікативна компетентність вклю-

чає три основні компоненти: мотиваційний (прагнення до актуального та подальшого вивчення іноземної мови, до професійного спілкування іноземною мовою), функціональний (навички говоріння, аудіювання, читання, письма іноземною мовою), рефлексивний (здатність до аналізу).

Критеріями її сформованості відповідно до виділених структурних компонентів є:

– інтерес до вивчення іноземної мови, прагнення підтримувати високий рівень власної іншомовної комунікативної компетентності;

– вільне володіння іншомовною мовою, сприйняття іншомовної мови на слух, розуміння та правильний переклад тексту;

– уміння виявити власні помилки та виправити їх (Бібіков, 2016: 26).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним із ефективних шляхів формування комунікативної компетентності за допомогою активізації навчання є метод ділових ігор, що дозволяє безпосередньо включити процес навчання іноземної мови до моделі майбутньої трудової діяльності студентів. Основні інтереси студентів немовного профілю знаходяться саме у сфері їх спеціальності, і вони найчастіше розглядають іноземну мову як засіб розширення своїх ділових контактів, умінь у професійно-трудої сфері.

Навчальна ділова гра є практичне заняття, що моделює різні аспекти професійної діяльності учнів. Вона створює умови для комплексного використання наявних у студентів знань предмета професійної діяльності, а також сприяє більш повному оволодінню іноземною мовою. Також, сьогодні необхідно змінювати сам підхід до освітньої діяльності в університетах, зокрема і в закладах аграрного профілю. Потреба у реформуванні аграрної освіти на сучасному етапі її розвитку, на думку фахівців, детермінується такими причинами (Коломієць, 2015: 396).

- значними змінами у технологіях виробництва продукції сільського господарства, яке вимагає адекватних змін у підготовці фахівців у ВНЗ;

- кардинальними змінами на ринку праці спеціалістів аграрного профілю;

- необхідністю диференційованого підходу до розробки навчальних планів та програм підготовки бакалаврів та магістрів сільського господарства. Тому, введення ігрових методів навчання у вузівський педагогічний процес сприяє формуванню професійного становлення особистості спеціаліста. Герберд Рід в своїй книзі «Освіта – це мистецтво» вважає, що ігрові засоби навчання збагачують внутрішній світ студента та розвивають його творчі здібності. В нашій статті розглянемо більш детально саме ділові ігри. (Read, 2000: 328).

Так як проведення ділової гри вимагає певної підготовки, то вона містить ряд етапів: підготовчий, власне гра, завершальний. Підготовчий етап включає вибір теми гри, визначення цілей, завдань, введення студентів в рольову ситуацію, обговорення очікуваних результатів. Власне гра являє собою реалізацію поставлених цілей, вдосконалення мовленнєвих дій і рольової поведінки. Завершальний етап включає оцінку та аналіз

результатів діяльності, підбиття підсумків, обговорення недоліків та надання рекомендацій і пропозицій на майбутнє.

Мета статті. Розглянути суть, особливості, значення ділової гри як активного способу навчання. Довести, що в процесі навчання дуже доцільним є використання групових форм роботи, адже саме цей вид діяльності сприяє розвитку спілкування, комунікативної вміння та навичок.

Виклад основного матеріалу. Ділова гра передбачає спільну діяльність, тому в ній знімається протиріччя між колективним характером майбутньої професійної діяльності та індивідуальним характером засвоєння знань.

Метод ділових ігор, спрямований на навчання професійному спілкуванню, має ряд особливостей.

1. Ділова гра повинна базуватися на реальному мовному матеріалі, що відображає конкретну ситуацію спілкування у професійно-трудої сфері.

2. У діловій грі переважає момент самонавчання над навчанням. Тому, студенти залучаються як до складання ділової гри, так і до оцінки її за параметром: досягнуто комунікативної мети чи ні. Викладач може оцінити лише коректності умови з погляду норм мови. Участь студентів в організації та проведенні ділової гри активізує їхню розумову діяльність, підвищує творчу активність, оскільки дозволяє їм насправді застосувати свої знання іноземної мови. Досягнення успіху у діловій грі залежить більшою мірою від знання іноземної мови, що стимулює інтерес до мови як навчального предмета, сприяє виникненню бажання розширити свої можливості у його використанні.

3. Істотний момент у діловій грі – її проблемність. Звичайно, і у професійно-трудої сфері є низка типових ситуацій, проте тут частіше, ніж у будь-якій іншій, виникають проблемні ситуації, що потребують оперативного вирішення. Велику методичну цінність представляють ділові ігри, що стимулюють виникнення нових ситуацій спілкування. Такі ділові ігри дозволять залучити якомога більшу кількість студентів до участі в ній.

4. У діловій грі одними з провідних є принципи спільної діяльності та діалогічного спілкування учасників, послідовна реалізація яких забезпечує активне розгортання змісту цієї гри. У діловій грі студенти самостверджуються не лише як особистості, а й, насамперед, як фахівці у своїй галузі трудової діяльності.

5. Ділова гра передбачає взаємодію її учасників. Виходячи з класифікації форм людської взаємодії, можна виділити такі типи ділових ігор – гра-співпраця (наприклад, досягнення домовленості між вітчизняною та зарубіжною фірмами про

спільне будівництво заводу), гра-змагання (наприклад, підготовка та обговорення проектів виробництва і збуту будь-якого виду продукції конкуруючими фірмами), гра-конфлікт (наприклад, розмова керівництва підприємства з представниками зарубіжної фірми з приводу зриву поставок нового обладнання). Кожен тип гри відрізняється специфікацією цілей, для досягнення яких спрямовані зусилля її учасників (Солдатов, 2000).

Запропоновані типи ділових ігор охоплюють весь діапазон ситуацій, що виникають у процесі професійного спілкування. В основі таких ігор лежать ділові, професійні предмети обговорення, що сприяють удосконаленню не тільки іноземної мови студентів, а й повнішому оволодінню англійською мовою як засобом спілкування. При організації та проведенні ділових ігор, спрямованих на навчання професійному спілкуванню в межах зазначеного курсу, необхідно, щоб ці ігри передбачали взаємодію всіх учасників, а також базувалися на реальному мовному матеріалі проблемного характеру з використанням жестів, міміки та ін. Наведемо приклади таких ігор, які ми використовуємо на заняттях англійської мови у студентів.

Приклад 1

Мета: активізувати навички та вміння сприйняття та породження монологічного висловлювання на основі трансформації тексту.

Опис: викладач пропонує чотирьом командам, що грають, назву проблеми, наприклад: "The problems of children & adolescents". Кожна команда протягом 3-4 хвилин має представити свій варіант оповідання з цієї проблеми. Наприкінці гри журі вирішує, яка команда має найкращий варіант оповідання, і присуджує бали.

Правила: якщо команди вийшли за межі вказаного у грі ліміту часу, то вони виходять із гри та отримують штрафне очко.

Приклад 2

Мета: формулювати позиції у процесі спільної професійної діяльності.

Опис: кожен учасник гри отримує картку з назвою проблеми, наприклад: "Writing Problems", "Drugs & alcohol", "Parents' divorce", "Thinking about war problems" та викладач просить висловити протягом трьох хвилин точку зору щодо їх вирішення. Журі оцінює кожен варіант рішення за п'ятибальною системою і трьома найкращими варіантами вирішення зазначеної проблеми присуджуються призові місця.

Приклад 3

Мета гри полягає у практиці дискусії.

Опис: граючим пропонується пояснити своє ставлення до професії психолога, виходячи

з власних уявлень про її соціальну престижність, та аргументувати свій вибір.

Зразок одного з текстів (тут дається уривок), запропонованого викладачем студентам для самостійного читання до проведення гри «A university psychologist».

University psychologists help students and youth succeed academically, socially, and emotionally. They collaborate with teachers and parents to create the best learning environments for pupils and to strengthen connections between home and school.

University psychologists are highly trained in both psychology and education. They deal with problems of mental health, child development, behavior, motivation. It is also necessary for them to be prepared in school organization, learning styles and effective teaching.

University psychologists find the best solution for each pupil and situation. School psychologists work with children individually and in groups. They also develop programs to train teachers and parents regarding effective teaching and upbringing. Their tasks are to work with pupils with disabilities or with special talents, abuse of drugs and other substances, as well as to prevent and manage crises (Хазова, 2005: 260).

Також, корисною формою роботи була гра «Автори» (Authors). Студентам зачитувався текст з цікавим, емоційним сюжетом, але на етапі кульмінації подій читання обривалось. Завданням студентів було продовження тексту, а найбільш колоритні кінцівки обговорювались і визначались переможці. Під час гри студенти виявляли не лише творчі здібності та фантазію, а й активізували словниковий запас і логічне мислення.

Слід зазначити, що проведення ділових ігор потребує ретельної підготовки як з боку викладача, так і студентів. Природно, що провідна роль розвитку сюжету гри належить педагогу. Потреби особистісно-орієнтованого спілкування студенти задовольняють читанням спеціальних матеріалів, запропонованих викладачем. У процесі самостійного читання такого роду літератури (бажано оригінальної) студенти займаються її адаптуванням, аналізом, коментуванням та продукуванням читаного на задану тему для того, щоб виробити та підвищити свою професійну компетенцію.

У процесі ділової гри підвищується рівень культури мовлення, поведінки, активізується пізнавальна діяльність, розвивається і розширяється діапазон мислення, опановуються навички ділового етикету, здобуваються вміння передбачити ймовірні труднощі, проблеми та знайти шляхи їх подолання. В процесі підготовки до гри необхідно дотримуватись певних правил:

- студентів необхідно морально підготувати аби вони могли діяти згідно логіки запропонованого сценарію та могли адаптуватись до ролі;

- студентам бажано пропонувати ситуації, які можуть виникнути в реальному житті;

- під час гри учасників варто орієнтувати на використання одиниць мови і сприяти їх закріпленню на практиці.

Наприклад, цікавою для студентів була гра наступного змісту: спробувати уявити себе фахівцем який щойно влаштувався на роботу на машинобудівний завод. Після зміни керівника підприємства колектив розділився думками: одні підтримували попередню адміністрацію, інші – задоволені сьогоднішнім призначенням. Як йому, як новому працівнику, варто себе поводити в цій конфліктній ситуації? Як згуртувати колектив та знайти спільну мову? Студенти розділялись на групи та пропонували своє вирішення питання, причому один з студентів виконував роль педагога, допомагаючи та скеровуючи роботу колег, інші-виступали в ролі керівництва, працівників, представників адміністрації.

На заняттях з дисциплін гуманітарного циклу ми пропонували студентам прийняти участь в діловій грі, уявивши себе педагогом, адже після закінчення навчання випускники можуть залишитись працювати на кафедрі і спробувати себе в викладацько-дослідницькій діяльності. Один з студентів мав підготуватись до проведення мікроуроку з використанням професійної лексики, створенням таблиць, графіків, роздаткового матеріалу, підготовкою презентації, описом малюнків за темою, створення необхідного граматичного і лексичного словничка, і т.д. «Студент-учитель» презентував урок, записував нові слова на дошці, пояснював новий граматичний, лексичний матеріал, просив «студентів-учнів» приймати участь у дискусії, ставити запитання до текстів, висловлювати свої думки, побажання.

Після закінчення мікроуроку ми підбивали підсумки, намагались віднайти позитивні моменти і допущені помилки, аналізували підготовку та манеру проведення заняття, поведінку присутніх, їх активність, бажання співпрацювати, давали рекомендації та колективно оцінювали діяльність кожного з членів групи.

Аналізуючи принципи розробки та застосування ділових ігор у навчально-виховному процесі вузів, можна зробити висновок про те, що в них не тільки зберігаються, а й значно доповнюються та вдосконалюються такі характеристики ділових ігор як ситуативність, тематичність, моделювання природного мовного спілкування, здій-

снення навчальної діяльності у вигляді гри, колективна діяльність, реалізація принципу навчання, що виховує.

Успіх проведення ділової гри залежить, насамперед, від чіткого моделювання елементів як плану змісту, і плану висловлювання. На тренувальному етапі студент повинен опанувати навички мовного оформлення комунікативних намірів, необхідних для реалізації поставлених цілей комунікації. При безпосередній підготовці ділової гри викладач обробляє матеріал, визначає тип гри, склад учасників, цілі кожного комуніканта, планує можливі шляхи їх досягнення, прогнозує проблемні ситуації, які можуть виникнути у процесі вирішення поставлених завдань, конкретизує місце спілкування, готує необхідний реквізит (Голдштейн, 1993: 41).

На етапі реалізації викладач визначає мету комунікації, ролі та рольові відносини учасників спілкування, уточнює завдання кожного комуніканта, дає завдання щодо оцінки результатів ділової гри незадіяної частини групи студентів. При проведенні ділової гри викладач виконує роль «адміністратора»: спрямовує спілкування, виводить його з глухого кута, створює нові проблеми (якщо не реалізовані всі мовні можливості комунікантів), змінює напрямок гри за допомогою введення нових учасників і т.д. При цьому виправляються ті помилки, які ускладнюють або порушують комунікацію. Виправлення відбувається шляхом підказки правильного варіанту.

На оцінному етапі викладач вислуховує думку «групи експертів», які стежили за ходом гри, але не брали участь у ній: чи досягнуті цілі гри чи ні, які інші ефективніші шляхи досягнення цих же цілей можливі та ін. Далі викладач сам підбиває підсумок, завершивши його оцінкою коректності учасників комунікації (Голдштейн, 1982: 45).

З вищевикладеного випливає, що ділова гра спирається, насамперед, на взаємодію викладача та групи слухачів. А для створення атмосфери, необхідної для успішного навчання саме професійному спілкуванню іноземною мовою, викладач повинен не тільки добре знати свій предмет, а й не боятися показати свою необізнаність у питаннях спеціальності студентів, прислухатися до їхньої думки, намагатися за допомогою зібраних відомостей удосконалити процес навчання професійного спілкування іноземною мовою. Це допоможе уникнути такого положення, коли мова студентів коректна з погляду норм мови, що вивчається, але абсолютно неприйнятна з точки зору соціальних норм спілкування (Китайгородська, 1982: 120). Також, необхідно підкреслити, що, будучи від-

творенням контексту праці в його предметному та соціальному аспектах, процес ділової гри залишається процесом педагогічним, спрямованим на досягнення цілей навчання та виховання.

Висновок. Кожна сфера комунікації розвивається всередині конкретної професії у процесі соціалізації особистості. Таким чином, ефективну підготовку фахівців зі знанням іноземної мови розумно здійснювати насамперед на функціональному рівні з урахуванням конкретної спеціальності, оскільки у професійному навчанні, як ніде більше, проявляється тенденція наблизити процес навчання до діяльності людини.

У процесі навчання мови шляхом ділової гри забезпечується формування комунікативної компетенції студентів. Крім знання іноземної мови, обмеженого рамками спеціальності, той, хто навчається, отримує можливість розвивати свою особистість, формувати необхідні не тільки для професійної роботи, але і для повсякденного життя навички спілкування з іншими людьми. У зв'язку з цим дедалі ширше використання у навчально-виховному процесі вузів знаходять активні методи навчання, які передбачають реалізацію конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри, що створюють умови для розвитку творчості та професійної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібікова Е.В. Формування основ іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх екологів: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Майкоп, 2016. 26 с.
2. Голдштейн Я.В. Групова взаємодія як фактор успішності оволодіння іноземною мовою. *Психолого-педагогічні аспекти інтенсифікації навчальної діяльності*. 1993. С. 41–49.
3. Голдштейн Я.В. Метод активізації як умова підвищення ефективності педагогічної діяльності. *Активізація навчальної діяльності*. 1982. Вип. 2. С. 45–53.
4. Китайгородська Г.А., Шемякіна Г.М. Мотивація вчення в умовах інтенсивного навчання іноземних мов. *Активізація навчальної діяльності*. 1982. Вип. 2. С. 120–129.
5. Коломієць О.Г. Філософська парадигма упередження агресивності в сучасному суспільстві. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук. Київ, 2015. 396 с.
6. Лівінгстоун К. Рольові ігри навчання іноземних мов. Київ: Вища школа, 1988. 127 с.
7. Солдатов Б.Г. Формування комунікативної компетенції у вигляді активізації навчання. Одеса, 2000.
8. Хазова Є.В. Навчально-методичний посібник з англійської мови для роботи з текстами за спеціальністю (відділення «Педагогіка та психологи»). Словянськ, 2005. 260 с.
9. Read H. Education through art. London, 2000. 328 p.
10. Wiemann J. M. Explication and test of model of communicative competence. *Human Communication Research*. 1977. Vol. 3 (3). P. 195–213.

REFERENCES

1. Bibikova E.V. (2016). Formuvannia osnov inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti u maibutnix ekolohiv. [Formation of the foundations of foreign language communicative competence in future ecologists]. Extended abstract of candidate's thesis. Maikop, 26. [in Ukrainian].
2. Holdshtein Ya.V. (1993). Hrupova vzaiemodiiia yak faktor uspishnosti ovolodinnia inozemnoiu movoiu. [Group interaction as a factor in the success of foreign language acquisition]. *Psykholoho-pedahohichni aspekty intensyfikatsii navchalnoi diialnosti – Psychological and pedagogical aspects of intensification of educational activities*. 41–49. [in Ukrainian].
3. Holdshtein Ya.V. (1982). Metod aktyvizatsii yak umova pidvyshchennia efektyvnosti pedahohichnoi diialnosti. [The method of activation as a condition for increasing the effectiveness of pedagogical activity]. *Aktyvizatsiia navchalnoi diialnosti – Activation of educational activities*, 2. 45–53. [in Ukrainian].
4. Kytaihorodska H.A., Shemiakina H.M. (1982). Motyvatsiia vchennia v umovakh intensyvnoho navchannia inozemnykh mov. [Learning motivation in conditions of intensive foreign language learning]. *Aktyvizatsiia navchalnoi diialnosti – Activation of educational activities*, 2. 120–129. [in Ukrainian].
5. Kolomiets O.H. (2015). Filosofska paradyhma uperedzhennia ahresyvnosti v suchasnomu suspilstvi. [Philosophical paradigm of aggressiveness prejudice in modern society]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofskykh nauk – Dissertation for the Doctor of Philosophy degree*. Kyiv, 396. [in Ukrainian].
6. Livinhstoun K. (1988). Rolovi ihry navchannia inozemnykh mov. [Role-playing games for learning foreign languages]. Kyiv: Higher School. 127. [in Ukrainian].
7. Soldatov B.H. (2000). Formuvannia komunikativnoi kompetentsii u vyhliadi aktyvizatsii navchannia. [Formation of communicative competence in the form of activation of training]. Odessa. 326. [in Ukrainian].
8. Khazova Ye.V. (2005). Navchalno-metodychnyi posibnyk z anhliiskoi movy dlia roboty z tekstamy za spetsialnistiu (viddilennia "Pedahohika ta psykholohy"). [Teaching and methodical manual on English language for working with texts in the specialty (department «Pedagogy and psychologists»)]. Sloviansk. 260. [in Ukrainian].
9. Read H. (2000). Education through art. London. 328.
10. Wiemann J.M. (1977). Explication and test of model of communicative competence. *Human Communication Research*, 3 (3). 195–213.